

PROTESTÁNS NÉPISKOLAI LAP.

A debreczeni-, alsószabolcs-hajduvidéki, debreczenegyházmegyei tanítóegyletek közlönye.

Megjelen hetenkint: szombaton.

Előfizetési árak:

Egy évre	4 frt.
Fél évre	2 frt.
Negyed évre	1 frt.

Előfizetési és hirdetési díjak a kiadóhivatalhoz KUTASI IMRE nyomdájába czimzendők.

A lap szellemi és „Nyiltteret illető“ részét érdeklő minden közlemény a szerkesztőséghez (Kutasi Imre nyomdája) intézendők.

Bérmertelen levelek nem fogadtatnak el.

Kéziratok nem küldetnek vissza.

Keresetforások.

Régi dolog, hogy a modern kor igazán sok mindent kíván a népiskolától s bár szakértők és nem szakértők állandón panaszkodnak a túlterhelés miatt, a mint tudjuk: még is újabb és újabb terheket róvnak a népiskola tanítójára, hogy már-már szintén elviselhetetlen kezd lenni.

Pedig Trefort ő nagyméltósága kijelenté, hogy a népiskolai növendéktől egyebet nem kíván, minthogy tudjon írni, olvasni és számolni! De persze, hogy a gyakorlatban még is sokkal többet kívánnak és követelnek a legutolsó falu legárvább iskolájától is.

Ismerjük aztán az eredményeket!

És ime most már jön az életmentés, közegészségügy, a kéziügyesség stb. Mert még nem elég a mi a tanítóra nehezül.

Országszerte folynak a készülétek a III. orsz. tanító gyűlésre. Az ismert kérdéseket vitatják kellően s a legméltánylandóbb irodalmi működést fejtenek ki a tanítók, akik nagyon is igénybe vannak véve a különben elég terhes iskolai teendőkkel.

No de ők dolgoznak az ügyért. Elismerés is illeti őket! De rájuk is szegezte várakozó tekintetét a nemes társadalom s a nagymérvű követelések beváltását várják.

Ismeretes az is, hogy a népiskolától várja modern társadalmunk azt, hogy a magyar nép anyagi helyzete megváltozzék, hogy a nép számára mellékkereseti forrásokat nyisson, a melyből biztosan merithessen.

Méh tenyésztés, selyem termelés, gyümölcsfa tenyésztés stb. a tanító utján megy a nép vérebe, de mindez még kevésnek tűnik fel, mert a népnek többre van szüksége s ezer-meg ezer munkás kéz keres megfelelő foglalkozást önönmagának.

Szó sincs róla! A tanítónak ez nagyszerű feladata lenne, de oly munka ez, mely tömérdek bajjal jár. Óriási buzgóság kell az ilyes mihez. Olyan, a mely akadályokat ne ismerjen, olyan mely szembeszáll előítélettel, közönnyel, mindennel, mely jutalmat nem vár, sőt a bántalmazások százféle alakját, békével türi.

Lapunkban épen most folyik néhány kiváló nevezetességű iparnövény tenyésztésének ismertetése. Sajnos, hogy oly nagy mérvű érdeklődés nem mutatkozik irántuk, a mint azt e czikknek után az ügy megérdemelné. Összesen két népiskolai tanító intézett hozzá megkeresést ezen tárgyban, a kik a szükséges felvilágosítást, illetve az utbaigazítást meg is kapták s reményem: fel is használják.

A gazdasági tanintézetek ingyen adnak magot a kísérlet elé tehát nehéz akadályok nem igen gördül-
nének s ha a tanító urak jó példával megkedvelnek a néppel az azok munkálását, az anyagi siker nem maradna el.

A czirok és a füz hatalmasan jövedelmező kenyérkereseti forrás lehetne a népkezeben s kivált a téli dologtalan napokra találna méltó foglalkozást a nép, mely egyfelől figyelembe vehető jövedelmet biztosít, más felől megóvná a dologtalanág által szült sok féle bajjoktól.

Nálunk sok minden üdvös dologtól óvakodik a nép. Foglalkozik-e például a gyümölcs termeléssel? Mennyi föld terület hever felhasználatlanul! Külföldön az országutakat szép gyümölcsfák szegélyezik, míg nálunk vagy hire sincs a fának, vagy ha van, hát akkor az bizonyosan a k á c z f a. Már pedig a gyümölcsfának sokkal több előnye van a fölött.

Mily nagyszerűn fellehetne használni a vasut mentén levő jelenleg, holt területeket fák ültetésére! A füz például sok hasznót hajtana, s a különben elég csekély fizetéssel bíró örök s mások is jövedelmező foglalkozásra tehetnének szert, ha t. i. a felhasználható anyag rendelkezésükre állna.

A nép hamar megkedvelné az ilyes foglalkozást s azt hiszem nem is menne kárba a vele való vesződés. De persze, türelem, buzgóság és sok más egyéb kívánthatik ehhez nem csak a tanítótól, de a helységek előljáróitól is, kikre valóban a t y a i szerep vár. Hanem, ezzel találkozunk a legkissebb mértékben.

A tanító igen sok helyen hiába kezdeményez, ellenének roszakarata filoxeraként tapad munkájára s az eredmény, guny, boszantás és végül elkeseredés.

Sok helyen nyoma sincs az egyetértésnek. A falu vezetői huzalkodnak egymással és ha egy tenni akar, jó szándékait hamar megsemmisítik.

Tudok több várost, a hol 4—8 vagy több tanító van s ezek vagy két pártra oszolnak, vagy külö-külön duzzognak és egymással sem beszélnek, — mert van köztök olyan, aki haladni és tenni szeret.

Mint kívánhatjuk tehát a néptől, hogy az egyetértve, összetartva a kösös boldogulás eszméjén dolgozik?

Kezet kell fogni és sorakozni! Le kell tenni a kisinykedésről s úgy várhatunk sikert.

Száz meg száz kenyérkereseti forrást nyithat meg a tanító a nép számára s mi hisszük is, hogy a tanítók nem haboznak e térenni kötelességöknek eleget tenni, ha munkájuk az intézők jóakarata támogatásában részesül.

Mindent az ügyért! Az egyéni érdekek nemuljanak el.

Az egészségtan népiskolai tanításáról.

I.

Az egészségtan és a testnevelés,

A társadalom testi jólétének feltűnő hanyatlása nemcsak pädagogiai körökben, de politikai téren is méltó aggodalmat keltett. A baj egyik főokát nem nehéz volt fölfedezni abban, hogy népünk egy része tudomással, más része érzékkel nem bír a legfontosabb egészségi dolgokra nézve.

A kik e baj orvoslása felől legelőször gondolkoztak, azon eszmenetet követték, hogy ha a baj a családban: az iskola által orvosolható, mert hiszen az iskola produkálja a családot. Tervbe vették hát az egészségtanak népiskolai tanítását s oly áramlatot indítottak meg, hogy az országos tanítói gyűlés czélszerűnek látta a kivitel módjának, fejtegetését a f. évi értekezlet elé tételül kitűzni. És gondolkoznak felőle sokan, sokféleképp.

Azt mondhatjuk, hogy az egészségtanak népiskolai tanítása nemcsak tanítói, de orvosi körökben is megbeszélés tárgyát képezi s a menyiben a vélemények fejtegetése nyílt jellegű: különösebben három főirányt különböztethetünk meg; az egészségtan tanítását egy tábor főképen tantárgynak tekinti, a másik szoktatás által látja czélszerűbben kivihetőnek s vannak, a kik úgy gondolkoznak, hogy a két előbbi nézetet, egymással egyesítve juthatni a valódi célhoz.

A ki önállóan és elfogulatlanul próbál véleményt alkotni e három iránynál: lehetetlen, hogy az utóbbiak előnyét a másik kettő felett be ne látná. Én azt hiszem, hogy a ki azt mondja hogy csak tantárgy lehet s viszont, aki úgy vélekedik, miszerint szoktatás legyen az egészségtan: mindenik egyoldalulag fogja fel a dolgot.

Ha a szoktatás epizódjait apró pénzhez hasonlítjuk: akkor az elméleti szabályok a nagy bankókat képezik. A nagy pénzek értéke bizonyosan leszállana, ha nekik megfelelő apró pénz nem volna forgalomban s viszont ha nagy pénz nem volna: a forgalom szenvedne e hiány miatt. Képzeljünk egy vásárt váltópénz nélkül s képzeljünk egy másikat csupa váltópénzzel, amazt a legnagyobb zavar, ezt kicsinyeskedés nélkül! Ha ezt lehetőknek találjuk: úgy kalapot kell emelnünk a tantárgy és szoktatás pártiak előtt külön-külön. Addig pedig igyekezzünk őket egymással megbarátkoztatni, mert úgy néznek ki, mint két hivatalnok, kiknél bizonyos szekrénynek más más kulcsa áll s a szekrény csak mindkettő jelenlétében és közös akaratával nyitható ki.

Mimódon vihető ki az egészségtan tanítás a rászoktatás által és mint követi a rászoktatást a felsőbb osztályokban az egészségtan mint tantárgy, ennek kifejtését tűztem magam elé czélul ez értekezésben; mielőtt azonban ezek fejtegetéséhez fognék: szükségesnek látom leszámolni azon viszonyról, melyben az egészségtan tanítása általában a testi neveléssel, különösebben pedig a népiskolai testnevelés leggyakorlatibb oldalával, a tornászattal áll.

Hogy az iskola a testi nevelésnek hivatott tere, ez rég e ven döntve. Főkérdés tehát az, hogy az iskola jelen állapotában megfelelhet-e ezen hivatásnak? Határozottan állíthatjuk, hogy az iskolák 70%-a nem! Ennek igazolása czéljából halgasuk meg azok panaszát, kik az iskola tökéletlen felszereléséről beszélnek, ha pedig akad, a ki ezek panaszában pessimizmust lát: ajánlom hogy tegyen egy körutazást, és tekintse meg valóban, természetben azokat, kik nem irnak éles czikkeket a tanítói lakok és iskolák nyomorult állapotáról, — nem kürtölik ki a világnak keserves sorsukat ama penészes viskókból, a melyben családjuk szenved martyr életet a tanügyért! (Valóban, közoktatási miniszterünk, ki sok szépet és jót létesített, nevének halhatatlanságát ezek sorsának javítása által tenné igazán teljessé!)

Annyi mindenki előtt bizonyos tény, hogy beszéljen bár

monsieur Gubernatis akármit, de iskoláink nagyobb és óriási-lag nagyobb többsége nem felel meg az egészségi követelményeknek. Mi módon lehessen aztán ott egészségtant akár tanítani, akár egészségi szabályokat életben léptetni a nélkül, hogy ennek nevetséges voltát magunk be ne látnók. Főbaj az, hogy magok a növendékek is belátják! Beszéljen egy tanító az egészséges lakás követelményeiről azon tudatjal, hogy iskolája e tekintetben feltűnő vagy hiányokat mutat! Az nem volt baj, hogy e hiányokat saját és növendékei egészségének rovására eddig érezte, — hiszen szegény az egyház stb, — talán egy kis közöny is járult hozzá, hogy ez iránt emelt panaszai figyelmen kívül hagyassanak. De most az egészségtan tanítása befolyásos helyeken is megbeszélés tárgyát képezi. Hogy eldöntve és megállapítva lesz, az bizonyos, sőt bizonyos az is, hogy eljön az idő, mikor ez az állam követelménye lesz minden iskolával szemben: mit szól a „szegény egyház” és a „domináns közöny” e követelményekhez? A penészes, alacsony, sötét, ablaktalan iskolák az egészségtan tanításával színre kerülnek, és a „szegény egyházak” juttatni, a „domináns közönynek” megszűnni kell! Hogy pedig az állam méltán követelheti a felekezeteiktől is, hogy iskoláik a növekedő polgárok testi jólétben való fejlődését lehetővé tegyék: ezt nincs felekezés, a mely kétségbe vonhatná. Mit szólhat az egyház e kétségbe vonhatlanul méltó követeléshez, ha szíverén jogait az iskoláival szemben tovább is fentartani akarja?!

Igy kerül szőnyegre a tanító existenciája az egészségtanak is és így fog tovább menni egy lépéssel!

E kis eszmenetet után térjünk át tulajdonképeni tárgyunkra.

Én azt hiszem, hogy egészségtan tanításról beszélni a nélkül, hogy előbb testnevelési elveinket e tárggyal összehöjtésben ne hoznák: helyesen gondolkozva nem lehet. Némelyek csoportokra osztják az iskolákat s minden csoportra saját rendszert állapítanak meg az egészségtan tanításra nézve. Fejtegetik, hogy miként lehetne az egészségtant falusi és mint lehetne városi iskolákban érvényesíteni, — e megkülönböztetés ugyan nem egészen alaptalan, de arra kellene előbb gondolniok, hogy iskoláink 60%-nál olyan a milyen tornatanítás sem létezik, holott a tornatanítást a leggyakorlatibb testnevelésnek kell tekintenünk s az egészségtan tanítás testnevelés nélkül nem egyéb, mint üres predikáció.

Ha nem vonjuk kétségbe, hogy a régi görögök jó nevelők voltak, úgy el kell ismernünk, hogy az egészségtan tanítására nézve is (a mi ugyan e czimen akkor sem létezett) a legproktikusabban jártak el, midőn a testnevelést tökélyre emelték. Ez t. i. az ő társadalmi viszonyaik és felfogásuk mellett az egészségtan tanítását egészen feleslegessé tette. Spártában az igaz, hogy az általános nevelésügy kárára kezdetben csak testneveltek, de ez az egyoldalúság már az olympi játékok idejében nem létezett; Athénben pedig a testi és lelki egyenletes képzésre kezdettől fogva gondot fordítottak, sőt azt mondhatjuk, hogy a görögök ethikai fogalmai e tekintetben az alaki szépet az anyagtól — s megfordítva — függővé tették. A görög gymnáziumokból helyesen gondolkozó ép testű ifjak kerültek ki. Vajjon kitalálhatják-e valaha a nevelés czéljának ennél neme-sebb meghatározását? Ez pedig a görög nevelés vezérelve volt s iskoláik e vezérelvét hiven visszatükrözik. Plátó az eszmék magaslatán állott s tanítványai egészségi szabályokat nem tanultak, hanem belelétek magukat az egészségtanba. Ladvér apánk, ki reggeltől estig elült a tanszékekben, úgy látszik önmagára nézve az egészség föigényét, a kellő testi mozgást is megtagadta s tanítványai versekbe foglalt egészségi és önviseleti szabályokat tanultak. Plátó és Ladvér életideje közt 2000 év különbség mellett nemhogy haladás, de visszaesés látszik!

Furcsa hasonlítás ugyan, de mégis megáll, hogy az egészségtan tanítás olyan szék leendő, melynek lábait a testi nevelés el-

veiképezzük. Mimódon lehet olyan széket készíteni, melynek lábán nincs, ezt azok mondhatnák meg, a kik az egészségtanról beszélve mellőzik p. o. a tornászattal s egészségtanítást hoznak be felé a nélkül, hogy előbb a rendszeres tornatanítás megvalósítását szóba hozták volna!

Beszéljünk tehát először a tornászatról, minthogy az iskolai testi nevelés többi része azon régióba tartozik, hol az egészségtanak szoktatásával való kiviteléről van szó.

Ismét egy érdekes hasonlat jut eszembe! Hozzám jönne p. o. valaki hogy fájó fülére adjak orvosságot. Kész van szekrényemben a szer, de én utasítom az illetőt, hogy ott a létra, menjen föl a háztetőre, szedjen a füléből és készítse meg. (Ezt a kis kuruzslást a hasonlat kedvéért kérem elnézni!) Ugyebár, ez is szivesség s azért mégsem humánus eljárás! Hát épen ilyet tenne az iskola, ha a helyett, hogy növendékeit a tornászattal erősítené: utasítaná, hogy mi módon fejleszthetik testi erejüket!

Az volna hát a kérdés, hogy mért nem általános iskoláinkban a tornatanítás? Ére többféle feleletet adni. Az első mindenestre az, hogy a legtöbb helyen nincsennek tornaszerek. Ez ugyan néha csak a tanítón múlik, (ennek ismét más oka van) de sokszor az iskola széke; a „nem telik“-en s a „domináló közönyön“ sok helyen a befolyásosak ferde fölfogásán. Némely helyen az iskola udvar sem alkalmas ilyesmire, de ez is hiba! Alkalmasnak kellene lenni, — mert különben iskolaudvarnak sem alkalmas! Nagy, — és bizonyára szomorú — ok az is, hogy a tanítók egy része restell, más része nem tud a tornatanításhoz. Minek egy új nyűg! (Hát a többi is nyűg?) — Ez a két kategória együtt tekintélyes számot tesz ki! És múlik az idő, telik az esztendő tornászattal nélkül is: marad a dolog, quo ante. Az állam ez utóbbi bajon a tornászati póttanfolyamok által próbált segíteni. Vajon miért hagyta félbe? Vajon mért nem követelte föl póttanfolyamra mindazon tanítókat, kik a tornászattal azért nem tanítják, mert nem értik? Ezeket tudni mindenestre épületes dolog volna, de hiszen nincs ördöge az államnak (Dehogy nincs szegény ördöge van elég!) hogy azt is tudja, kik tanítanak és kik nem tanítanak tornászattal!

Ki nem lehetne fogyni az okokból, melyek a tornászattal általánosítását mindedig gátolták, talán czélszerűbb volna azokról beszélni, a melyek elősegítenék.

Természetesen itt első helyen áll a tanító képezdékben a tornatanításnak, mint tantágyának művelése, de midőn erről szólnék, csak hadd hozzam emlékezetbe azon rendszabályt, hogy a tanítóképző intézetek csak ép testű növendékeket vehetnek föl. Menyire tartatik meg e rendszabály, mutatja az, hogy hibás szemű, rövidlátó, sánta s más testi fogyatkozásokban szenvedő tanítók — kiknek e baj születésüktől fogva sajátjuk volt — ma is kerülnek ki az intézetekből. A tornatanítás is a képezdéken tényleg melléktantágy, — noha az ellenkezőt igyekeznek róla állítani.

Aztán következzenek az állami, régen papíron heverő többi rendeletek érvényesítése a tornászattal ügyében! Ehez természetesen sok körületekintő és hivatott tanfelügyelő stb. stb. Itt bizony csak az állam intézkedéseitől várhatunk orvoslást, mert még ma is azon múlik a dolog, hogy a felekezeteknél még a tanító jóakarata is nehezen visz ki valamit ilyes dolgokban. Így jöhetne el aztán csakis a tornatanítás szükséges napja, a mely az egészségtan csirában levő növényének életet és növekedést adhatna.

Anyi bizonyos, hogy kivált a falusi gyermek többi Otthon szülei (gyakran erejét nagyon próbára tevő) munkát adnak neki: dolgoztatják. Némelyek aztán — elég balul — úgy vélekednek, hogy ez feleslegessé teszi a tornászattal. Ha ezek meggondolnák, hogy az otthon előforduló, — gyakran terhes, és a szervezetet bizonyos részeire bénítólag ható munka épen ellenkező hatást szül, mint a test minden részeit czélirányosan edző rendszeres tornászattal: belátnák ez utóbbinak feltűnő előnyét minden egyoldalú házi, vagy mezői foglalkozás felet.

Az egészségtan tanítás, és a tornászattal egymáshoz való viszonyára nézve ki kell mondanunk, hogy:

A tornászattal erősebbé, tehát tornászattal tanítva erősebbé adunk.

Az erő egészség, mert az erős szervezet kisebb bajokat könnyen legyőz, nagyobbakat könnyen elvisel, tehát tornászattal tanítva: egészséget adunk.

Ha az egészséget méltónak tartjuk arra, hogy róla tanítsunk jót teszünk a kezünkre bizott bizott nemzedékkel s e jótettet teljessé tesszük az által, ha az egészséget nemcsak tanítjuk de a tornászattal valósággal természetben adjuk neki.

Igy gondolkozván a tornászattal felől, nézetem az, hogy a tornatanítás az egészségtan tanításnak kiegészítő részét teendi ez az egészségtan tanításnak leggyakorlatibb oldala, már pedig az elmélet úgy teljes értékű, ha annak minél gyakorlatibb alapja van. Minő didaktikai rendszerben viendő ki a tornatanítás, ezt fejtegetni nem tartozik tárgyam keretébe. A tornatanításnak kitűnően megállapított módszere van, csak a helyi viszonyokhoz kell alkalmazni, míg ezt nem tesszük, addig az egészségtan tanításában csak látszólagos sikert mutathatunk, a valódi lényeg hiányzani fog.

Ezekben véltem röviden összefoglalni ama viszonyt, mely az egészségtan tanítása és a tornászattal között valóban létezik s a mely viszonyt megligálni az egészségtan sikerének kétségessé tétele nélkül nem lehet.

(Folyt. köv.)

Vadai József.

Két kultur növény műveléséről.

Ajánlva a néptanítók figyelmében.

(Vége.)

Nyáron, ha metálan magasra nőtt gyomok vernék fel, azt kézzel kell kihuzogatni, hogy a gyenge veszőkben kár ne történjen. Különösen egy futó növény szokott bele kapaszkodni a jövésekre, a convolvulus saepium, ennek előterjedésétől őrizni kell, mert fel fut a vesszőre, azokat össze fonja és fejlődésüket akadályozza. Legczélszerűbb, mikor már 20—30 cm. nyire nő, éles késsel a töve alá szurni és így kitépni, hogy magyaráról tovább ne szaporodjék; ha föld felett egyszerűen leszakgatják: gyorsan kinő és tovább folytatja gonosz munkáját.

A fűtelep gondozásához tartozik még, hogy vizes talajon az elposványosodástól óvjuk s a vizet időnként csatornákon levezessük; ha pedig száraz helyen áll fűzesünk, de viz rávezetéssel öntözhetjük, ez a legczélszerűbb s az időnkénti megöntözés nagy mértékben fokozza a telep termékenységét.

Az egyszer beállított fűz telep használhatóságának tartama a föld minőségétől és annak gondozásától függ. Szárazabb, homokos talajokon 12 évnél nem igen lehet tovább használni a telepet, szükségessé válik az újra ültetés, mely úgy történik legczélszerűbben, hogy a megélt tőkék kihányatnak s a föld 15 centiméterrel mélyebben felásatik mint először, hogy még eddig ki nem használt talajrések kerüljenek felül, mélyebb fekvésű agyagos talajon 20—25 évig is elég termést hoz a fűz telep.

Az itt előadott művelési módja a nemes fűznek az ugynevezett alacsony művelési mód, olyan forma mint a tőkés szőlőművelés; a föld felett közvetlenül tőke képződik, melyből hajtanak ki a vesszők. Ez a legelterjedtebb és legjobb módja a művelésnek, de van másféle is. A magasabb művelés abban különbözik az előbbtől, hogy egymástól egy méternyi sorokban és 70—80 cm. növény távval a jól elkészített földbe vastagabb, 2—3 éves és 150 cm. hosszú fűz vesszők dugványoztatnak le úgy, hogy a föld felett 120 cm magas kiállanak, ezeknek oldalhajtásait a második év után gondosan eltávolítják és csak tetejükön engedik kihajtani, úgy, hogy több évi vágás után a törzs megvastagodik s a tőke fej felett legalább is egy méter magasán képződik. Erre leginkább a durvább munkára való fűzek alkalmasak s olyan vizes talajon ahol az év jó részén bizonyos magasságban áll a víz. A mi a vágást, sőt az ápolást is illeti, éppen úgy történik mint az előbbi művelési módnál.

Aki egész táblát nem akar fűzrel betelepíteni s általában a fűz művelést nagyobb mértékben nem üzheti, még egy igen czélszerű módot követhet, amelyvel legalább saját szükségletére

Eláthatja magát fűz vesszővel és más mellékes hasznót is láthat előle.

A nemes fűz ugyanis nagyon alkalmas az eleven sövények alkotására. Egész táblaföldeket, nagy kerteket lehet ilyen eleven sövényvel keríteni s emellett, hogy jó csomó vesszőt ad igen szép és jó kerítéssel szolgál.

Ha — amint rendszeren szokott lenni — a bekerítendő terület száraz talaj s nincs kilátás arra, hogy a sövénynek használt ültetvény nagyobb nedvességet kapjon, akkor azon fajtákat kell választani, melyek a szárazságot is nagyon elűrik különösen ilyen a káspifűz (salix caspicum) mely a száraz homok talajon is megmarad, ha az elébb, kellőleg trágyáztatik.

Az eleven sövény készítése úgy történik, hogy annak helyén végig 60 cm szélesen felforgatjuk a földet, félméter mélyen, tehát egy egész hosszú árkot ásunk, melybe ismét behányjuk a földet, csak hogy megfordítva, az alsó réteg jön felülre. E keskeny földcsíkot jól megtrágyázzuk és csekélyen ismét aláforgatjuk. Ezután azon vonal irányában, amelyben kell a sövénynek állani — és amely, ha csak lehet, a felásott csik közepére esik — egymástól másfél méternyire, karvastagságú és egy méter magas karókat verünk le s a karók felső hegyéhez közel, közönséges egy szál léczet szegezünk végig, vagyis olyan lugos formát létesítünk, melynek a karók képezik lábfaít, tartó oszlopait.

Dugványoknak ujnyi vastag és oly hosszú fűz vesszőket vágunk, hogy a földbe 30—40 cmnyire leszurva, még felérjenek a léczig, a melyhez hozzá is kötözzük és a lécz felett mindeniket elvágjuk. A dugványok egymástól 15 cmnyire állanak a sorban. Ha a vesszőnyerés mellékesebb dolog, s inkább a növényt akarjuk szebbé és sűrűbbé tenni, akkor a dugványokat nem függőlyesen szurjuk le, hanem körülbelül 45 foknyi szög alatt ferdén, egyiket jobbra, másikat mellé balra dűtve s összefonjuk őket, mintha léczkerítés volna. Ily módon igen sűrű és áthatlan sövényt állítunk elő, de a vessző nem fejlődik rajta oly szépen, mintha a törzsek függőlyesen állnának.

Évenként a sövény tövét egyszer megkapáljuk s a vesszőt minden tavasszal levágva 4—5 év alatt igen sűrű s a legszebb zöld eleven sövényre teszünk szert; mely egyszersmind a gyemenynyiségű finom fűz vesszőt szolgáltat ipari czélokra.

A fűz vesszők értékesítése kétféle képpen történik, azon fajták, a melyek szép vékony és oldalhajtásoktól teljesen ment vesszőket hoznak, lehamoztatnak és megszáritva kékébe kötve, mint fehér vesszők adatnak el, s általában értékesebbek. A durvább fajták, melyek gyakran vékony oldalhajtásokat is hoznak csupán, mint héjas vesszők köttetnek kékébe és ugy adatnak el.

Ha valamely vidéken kosárkötők vannak, legczélszerűbb azoknak lábán eladni a termést, kikötve azonban a vágás körül szemmel tartandó gondosságot, hogy általában az ültetvényben kár ne történjék, valamint azt is, hogy az általuk használható

T Á R G Y A.

A tavasz virága.

— Csevegés. —

— Asszonyom! Oda künt bolyongtam a Nagyerdő öreg fái között.

A kaczagó madárdal, a verőfényes napugár s a tavaszi lég kellemes illata, kicsaltak kedves othonomból s én felkerestem a szabad természetet, hol minden új életnek örült.

És elmentem azon az uton, ahol kegyeddel a mult nyáron sokszor találkoztam. . . S azon a helyen, hol egy merengő kéresemre szomorun hallgatott, a tavasz kedves kis virágát, az ibolyát pillantottam meg.

Tudom, hogy kegyed nagyon szereti a virágokat s ezek közt legjobban a kedves, egyszerű ibolyát!

Ime magam szedtem egy csokrot össze és elhoztam önnek. Hadd hervadjanak el a kegyed keblén, — hisz a legszebb sir a hü nő kebel s ott a virágnak ünnepe a halál. . .

Én is szeretem ezt a kedves kis bohó virágot.

Nem azért, mert sok bohó (sokszor megsíratott) történetet juttat eszembe a multból, de mert olyan kedves s régi története van.

Regék, dalok, mesék és más egyebek emlegetik a szép kis ibolyát. Ugye bár nem fog neheztelni, ha elcsevegek egyet-mást róla, a mit itt vagy amott hallottam róla.

lan apró hajtásokat is tartozzanak levágni, nehegy kétszeres munkát kelljen végezni, a már fentebb említett okból. —

A vágás ideje már tárgyalva volt; csupán azt említem, hogy a héjas vesszők olyan nagy kékébe köttetnek, mint a milyen egy búza-kéve. Ezután, nehogy a nedves földdel való érintkezés miatt a vesszők hajlani kezdjenek, czélszerű azokat felállongatva, kettőt-hármat egymásnak támasztva — mint a kenderet szokták — száraz helyen, a hol a szél járja, jól kiszáritani s így értékesíteni.

A hámozott vesszők kisebb kékébe köttetnek és pedig nem szorosán, hanem lazán kötve, a levágás után azonnal vízbe állítatnak, mely nelepje el a vesszők végeit tennyérynynél magasabban. Eme legczélszerűbb ha kádakkal rendelkezünk, de azok hiányában lehet szabad vízbe is állongatni a kékéket megtámasztva, vagy karózza, hogy el ne dőljenek.

Igy állanak a vesszők a legkésőbb ápril 15-ikén megtörtént vágás után mindaddig, míg hajtani nem kezdenek, körülbelül május közepéig. A mint a vesszők héja annyira foszlik, hogy azt hántani lehet, a munkához azonnal hozzá fogni s azt siettetni kell, mert ha a június az ázóban találja a vesszőket, azok megfoltosodnak s értéket vesznek. A hámozás egyszerű kis eszközzel történik, mely minden kosárkötőnél látható, ebbe szálanként becsiptetik a vesszőt s egy vonással lehámozzák.

A lehámozott vesszők egy nappalra kiterítettnek, száraz helyen lefektetett léczekre — fal mellé támasztva meggömbülnek — azután ismét kékébe kötve, hűvös helyen tartatnak, nehogy a napon megsárguljanak. A hámozott vesszőt osztályozzák és nedvességtől ment helyen tartják mindaddig, míg elárusítása bekövetkezik.

A mi az értékesítést illeti, erre nálunk még megállapított árat mondani nem lehet. A mely vidéken kosárkötők vannak, ott azonnal ellehet adni jó áron, ahol azonban nincsenek: onnan el kell szállítani a vesszőt, de mindenesetre olyan kapós czikk, a mely azonnal vevőre talál.

Ezenkívül pedig a fűz vessző mindenféle kötözésre alkalmas, a szőlőkötésre jobb anyag nem is létezik.

A mi általában magát az értékesítést illeti, éppen ugy mint a feldolgozást is, kívül esvén tárgyalásunk körétén, csak röviden említettük.

D.

Hiuság a gyermekeknél.

A gyermeki hibák egyben hasonlítanak egymáshoz: mind-egyik bizonyos naiv nyilatkozási alakja az emberi önzésnek. A gyermek nemcsak érzi különbözőségét a külvilágtól és más emberektől, de tudni véli azt. Magaviselete azon ítéletekkel áll összefüggésben, melyeket önmagáról, másokról s másokhoz való viszonyáról alkot. A hiba abban rejlik, hogy ez ítéletek s így az azokból vont következtetések hamisak. Ilyen minőségű hiba a hiuság. —

Hát biz azon legkevésbé sem lehet csodálkozni, hogy a

Hogy és miből született az ibolya? ugy-e bár ezt kérdezi kegyed.

Egy keleti rege azt tartja, hogy akkor született, a mikor az első ember boldogtalanná lett.

A paradicsomból kitaszitott Ádám — a rege szerint — a ceyloni sziget legmagasb hegyére zuhant. Azért nevezik azt ma az Ádám hegyének.

Szomorun hullatá itt az első ember a bánat könnyeit, ugy hogy az Isten megszánta őt s leküldte hozzá Gábiel árkaugyalt a bünbocsánat édes vigaszával s az első ember, álmában az öröm és boldogság könnyeit hullatá s könnyeiből fakadt az — első ibolya. . .

És aztán van róla pikánsabb rege is.

Jupiter az Olimp nagyhirü Don Jouanja, ki tudvalevőleg már operette hős is lett, édes eledelül teremté az ibolyát imádotja részére, hogy így félrevezethesse a féltékeny Junót.

Egy másik rege azt is mondja, hogy az ibolyának nem mindég volt ilyen sötét színe. Ennek is az a hamis olimpusi isten, a Jupiter volt okozója.

A bájos Proserpina egy szép völgyben akadt rá a szép ibolyákra s Jupiter számára csokrocskába szedte, a mint az ördögök fejedelme Plutó dühbe jött s a pokolba vitte a szép leányt, ki ilyedteben elhullatta a szép virágokat. Az ibolya ez időtől fogva sötét színü ruhát öltött fel s bánatosná lett és csöndes helyekre húzódt.

A világ egyik legnagyobb költője Homer azt mondja, hogy a sánta lábú Vulkán haszalan epedett a bűbajos Vénus kegyei-

be gyönyörű kis teremts! S mi még azt kívánjuk tőle, hogy ne higgye azt, hogy ő rendkívül érdekes személyiség lehet, az embereknek egyéb dolga sem igen van, mint ő vele foglalkozni, sőt később bosszankodik, ha valahol észre nem veszik s igyekeznek is a figyelmet magára vonni.

A leányt a hiúság rendszeren tetszelgésre hajtja, a fiut elbizakodottságra. A lányok hiúsága felületesebb és ártatlanabb, a fiuké önzőbb, kiméletlenebb. Maguk a szülők másképen szoknak parádézni leányukkal, mint fiukkal — olyan tulajdonokat ragyogtatván mindegyiknél, melyekkel majd szerencsét csinálhatnak. Ritkán emlegetik a leányok külső tulajdonait, természetét, szemét, magát; annál többször azoknak külső tulajdonait, természetét, szemét, ajkát, kezét, hangját, magatartását. Azon körökben, hol a leány forog, a leggyakoribb témák közé tartozik: mi tetszik, mi áll jól valakinek, mi szokott feltűnni az embereknek, mi a legújabb divat, ne csodáljuk hát, ha egy ékszer, egy csipke, egy szalag nagyobb érdeklődést kelt, mint a polgári élet babérai, ha a tükör a legnékülözhetlenebb házi butor, ha a lánygyermek ábrándjaiban mindig ott vannak az előkelő fény, nagyuri pompa, a bálók, mulatságok, ünnepélyek s mindezek központja ő maga az örök fiatal, a hódolók seregétől környezett „istenő”, de nincsenek ott az álmok közt a szerény tűzhely nyugalmában, a csendes házi élet örömei. Ellenben a fiuknál visszatetszőbb a külsőségekre irányuló hiúság; az öltözkézésre, szépségére büszke férfinnál hajlandók vagyunk a józan okosságunk bizonyos fogyatkozásait feltenni. Barmily igazolhatatlan legyen is az a felsőség, melyet tapasztalatlan gyermek testi-lelki erőiben magának tulajdonít, bármily nevetségesnek tűnjék is fel kérkedékenységével, a mint iskolai bölcsességét fitogtatja, komoly hangon szól oly tárgyakhoz, a mikhez nem ért s minden áron adni akarja a nagy embert: meg tudjuk neki bocsátani, mert legalább a maga mezején téved. De mint a hiu leány álmaiból kifarad a szeretet, s csak a szerettetés, imádatás jelenik meg, úgy a fiu képzeldésében sem jut hely a hűségnek, kötelességeknek, a mikkel ő fog tartozni másoknak, annál élénkebben festődik le a tisztelet, melylyel mások az ő gazdagságának, hírnevének, tekintélyének katonai vagy polgári dicsőségének adózni fognak.

Fejleményeiben lehet a hiúság egy fucsa kis vigjáték, de nem kevesebbszer válik sok felvonásos szomorujátékká. A fiu göggye megbünteti magát azzal, hogy társai előtt szevedhetetlen lesz kerülni, gyűlölik azt, ki őket lenézi; a leány hiúsága eléri sorsát, midőn nevetséges ellenmondásokba jön magával s felidézi a guoyt és nyílt megségyenítést. Szerencsés az a fiu gyermek, kinél ez a közjózanító körülmény hamar bekövetkezik, kinek nevelői elég erősek tudnak lenni és a felfuvalkodott gög ürességét nyilvánvalóvá tenni s a hiu dicsekvéstől megvonnai mindeu alkalmat. Ha levegőt kap, hamar nő a gyermeki hiúság s mig egyszerűségről a szívet meghidgiti, a főt eltölti képtelen álmokkal s hova tovább alkalmatlanná teszi a józan ítéletre. Mérsékelt ama bicici igenis ösztönt ad tehetséges gyermekeknek az előhaladásra. A ki bizik erejében, az nem szeret elmaradni a versenyben; de a kit a hiúság klfogultá tett maga és mások iránt, az nem érzi szükségét az előtörekvésnek, hiszen ő ugys feülmulhatalan. Az aki mindig magára vonatkoztat, soha

először egy lakománál a touluzei hössel. Mennyegzőjén is csak ibolykák díszíték Jozefina öltönyét s ezentul m nnyegzője minden évfordulóján kora reggel ott diszlett már bársony imazsámmolyán az ibolyabokréta, melyről férje, a világhódító csaták zajában nem feledkezett meg soha.

Későbbben midőn Napoleon szive elhült az őt forrón szerető nő iránt s ennek szive megtört egykori férje balsorsán, malmalsoni kert pavillonjában felállított ravatalán a legpompásabb díszvirágok közt ott volt letéve ibolyákkal áthimzett fehér selyempárnán egy illatos ibolya koszoru.

Az ibolya ezentul is a napóleoni család pártvirága maradt. A francziák a nagy császár szerecsse-virágjának tartották s midőn márczius 20-án öreg gárdái előtt megjelent, ezek örömittan kiáltottak föl: „voilà, voilà le père de la violette!” (Ime itt van az ibolyák apja!)

A férfiak gomlukban, a nők kalapjaikon hordták a jelvényes ibolyát és a midőn a nagy ember számüze-ésből visszatért, rajongva nevezték „ibolya atyjának”, ki nem csalta meg őket reményükben, hogy a nyiló ibolyákkal visszatérend. Halála után nyakán egy arany medalliont találtak, mely két hervadt ibolyát és egy szőke hajfürtöt rejtett; — hajnal és alkonycsillagának ifjusági szerelmének és gyermekének drága emlékeit!

A ködös Brittanian fiu is rajongva szerettték az ibolyákat s szeretik még ma is.

Olaszthon derült ege alatt illatszereket készitnek belőle s egy gyár ezer mázsa ibolyát has.nált fel erre a célra...

sem fog táégyilagos és így helyes ítélethez jutni, az ő magaszöttö világa torzképe fog lenni a való világnak: ha összekötésbe nem jön is mások érdekével, a mi a gyakori eset, akkor is legfeljebb egy érdekes különcz marad, megvetve a világot s kinevetetve a világtól. Semmivel sem kecsegtetőbb azok jövője, kik megszokták s uem nélkülözhetik a hizelgő szavakat, külső bájaiknak vagy szellemi szikráinak csodálatosságát. Hogy fognak ezek lenni mondani egy kis világért a nagy világról! Milyen kétségbeejtő lesz rájuk nézve tapasztalni, hogy a varázs, mely eddig elbűvölte az emhereket az ifjuság szépség s a szerencse hanyatlásával hirtelen mulik el, nincs mód visszatartani a régi bámulókat. A tetszés-vágy gonosz kísérő. Hol olcsón nem lehet megszerezni a hiunak a feltűnés mámorát, mekszerzi azt drágán, utoljára mindénáron. A tetszelgő, a kaczer egy végzetes csalódás rabja: azt hiszi az emberek járnak ő utána s meglehet, úgy is történt a kezdetben; de későbbben ő jár az emberek után s e fordított viszonyban azok szabják meg a további tetszés árát.

Bihari Péter.

Tanfelügyelői jelentés.

Debreczen sz. kir. városban levő népoktatási tan- és nevelőintézetek, ipar- és kereskedelmi szakiskolák és humanitárius intézetek 1884¹/₅-ik iskolai évben.

Debreczen sz. kir. városban levő különféle jellegű s fokozatu tan- és nevelő s egyéb humanitarius intézeteknek, — melyeket a közelebb elmúlt iskolai évben az illető hitefekezeti iskolaszéki elnökökkel, s igazgatókkal, városi tanácsnok urakkal, ipartanodai bizottsági több iparhatósági tagokkal s magánintézeti tulajdonosokkal, — továbbá kereskedelmi tulajdonosok, — továbbá kereskedelmi testületi és iskolai bizottsági elnökökkel s s igazgatóval több ízben meglátogattam s tüzetesen megvizsgáltam, azoknak mult 1884¹/₅ tavévi anyagi és szellemi állapotáról szóló jelentésemet következőkben van szerencsém tisztelettel előterjeszteni. *)

I.

Városunkban az 1876. XXXVII. t. cz. alapján a tekintetes közigazgatási bizottság és kir. tanfelügyelő felügyelet alatt levő iskolák és filantropikus intézetek.

a) Fokozatukra nézve következők voltak, nevezetesen elemiisméltó-, felső népiskolák, alsóbb foku ipartanoda. Szakiskolák, ugymint kereskedelmi középiskola és tanítóképezde.

b) Jellegükre.

1. Felekezetiék, mint a minők a ref., róm. kath. elemi és is-

*) A kis. tanfelügyelő ezen jelentését sz. kir. Debreczen város közigazg. bizottságához terjesztette be.

... S nálunk is szereti az ibolyát és ki ne szetné!
A virágok dalosa, a beteges szivü hamvai csalogány az ön kedvencz költője Tompa, mily szépen megéneklé az ibolya álmait... Kegyed ismeri ugyebár?
Mint ábrándozott merész dicsőségekről és büszke örömökről?
És aztán csalódott — szörnyen...
S az ibolya nem is vágyik el a lágy fü s leves bokrok közül és még is felkeresik, hogy oda tegyék, ahol legjobban látni szeretik.
A pazar rendezési asztalán, a boudoireban a legutolsó paraszt kunyhóban méltán van otthon.
És mindenki kedvesen fogadja ezt ajándékképen, hisz az ibolya oly szép oly végtelen kedves...
Ime én is mióta hordom önnek asszonyom, az ibolyákat.
S kegyed szivesen fogadja s nem is tesz ugy vele mint ama nagyhirü színész? ...
Itt hervadnak el előtte s aztán egy doboz lesz nyugvó helyök...

Minek is annak ibolyát szedni, a ki fölött már elshant a tavasz, a ki eltölté a nyarat s a kinek az élet virágaiból, a száraz lomb maradt...

Minek annak a szivek szerelem, mely a szerelem betege s lassan semmisül meg...

Jó lesz annak is az ibolya — nefelejtstü!

Gaszton.

méltó iskolák s az izr. talmudthóra (vallásiskola) és a ref. egyház leánynevelő intézete.

2. *Községi iskolák*, ilyenek a tek. városi hatóság által Ohat pusztai birtokán a telekházi és belső óhati tanyákon fentartott tanyai elemi vegyes iskolák, — továbbá a kereskedelmi közep-tanoda.

3. *Magán fi- és leányiskolák*, minéműek Härting Gusztávné leány-, továbbá Khout Mór és Plesz Vilmos kormányilag engedélyezett fiuiskolák.

4. *Humanitárius intézetek*, melyek közül egy

a) felekezeti jellegű, nevezetesen a róm. kath. árvaház. (Theresianum.)

5. *Kisdedővodák*, és gyermekkert, — ezek közül

a) felekezeti egy az ispátolyi, melyet a ref. egyház tart fenn.

b) *községi* a nemes vápos által fentartott rózsateri kisdedővoda.

c) *községi* jellegű a Fröbel-egyleti gyermekkert, melyet a tek. városi hatóság segélyezése mellett a „Debreczeni Fröbel-egylet“ tart fenn.

A városban levő különféle tan- és nevelő s humanitárius intézetek feletti felügyelet.

Az említett intézetek közül a hífelekezek által fentartott elemi és ismétlő iskolák, ref. leánynevelő intézet, ref. kisdedővoda, róm. kath. árvaház, izr. talmudthóra feletti felügyelet az illető ref., róm. kath. és statusquo izr. egyházi előjárók népnevelési bizottságai és iskolaszékek által gyakorolták.

A magántanintézetek feletti felügyeletet az illető tulajdonosokkal a tanfelügyelő teljesítette.

A tek. városi hatóság által fentartott „alsófoku ipartanoda“, — az Ohat pusztán levő 2 tanyai községi vegyes iskolai és kisdedővodája felügyeletét a tek. tanács, a városi állandó népnevelési bizottság és királyi tanfelügyelő közreműködésével gyakorolta.

A középkereskedelmi szaktanoda felett pedig a depr. kereskedői testület és kir. tanfelügyelő viszik a felügyeletet.

A ref. tanítóképezdét szellemi tekintetben a főtisztelendő tanügyi bizottsága, az intézet igazgatójával együtt, — anyagi tekintetben pedig a debreczeni főiskola gazdasági választmánya kormányozza.

A nőegyleti árvaház és Fröbel gyermekkert feletti felügyelet a „Debreczeni nőegyleti választmány“ és a Fröbel egyleti intéző bizottság s kir. tanfelügyelő által gyakoroltatik.

II.

Elemi, ismétlő-, magán ésszakiskolák s humanitárius intézetek száma.

1. Elemi iskolák.

1880. évi június hó 11-én 16,880. sz. a. kibocsátott közokt. m. kir. miniszteri rendelet értelmében Debreczen szab. kir. városban mult 188⁴/₅. iskolai évben az egyes osztályok mellé a reformátusok által külön helyiségben felállított parallel osztályokkal és magánintézetekkel együtt elemi iskola volt összesen = 29, — melyekben = 65 tanerő működött, kik közül

a) rendes volt = 52, segéd = 13.

b) képesített = 60, nem képesített = 5.

Az elemi iskolák közül.

a) helv. hitvallású = 20, melyből fiuiskola = 7, leányiskola = 13

b) róm. kath. fiuiskola = 1, leányiskola = 1.

c) izr. talmudthóra = 1.

d) községi (Ohat pusztán városi tanyai) iskola = 2.

e) ref. egyh. leánynevelő intézet alsóbb 6 osztálya = 1.

f) kormányilag engedélyezett magán fiuiskola (Kohut Mór és Plesz Vilmosé, mindkettő izr.) = 2, összesen = 29.

2. Ismétlő iskolák.

a) helv. hitv. fiu = 4, — leány = 5, összesen = 9.

b) róm. kath. fiu = 1, — leány = 1, „ = 2.

c) községi tanyai iskolánál = 2 „ = 2.

összesen: = 13.

3. Nőnevelde. (Felsőbb leányiskola.)

A ref. egyház 8 osztálylyal és egy varró iskolával berendezett leánynevelő intézetének felsőbb 2 osztálya.

4. *Alsófoku ipartanoda* (Községi jellegű) volt 1.

Még pedig három rendes és egy előkészítő, összesen 4 osztálylyal, ezek közül:

I-ső osztály egy csoporttal, a II-ik osztály 5 csoportal, a III-ik vagy műszaki osztály 3 csoporttal, és az előkészítő osztály 2, t. i. kezdők és haladók csoportjával.

5. Szakiskolák

a) Tanítóképezde.

A tisztántuli ref. egyházkerület minden tekintetben kitünő fitanító képezdése 3 rendes, 1 segéd és 3 mellék, vagyis összesen 7 tanárral és egy gyakorló iskolai tanárral 4 évi tanfolyammal és 109 növendékkel. Az intézetben mult 188⁴/₅. iskolai évben álltatott fel a 4-ik évi tanfolyam.

b) Kereskedelmi közep-tanoda.

Melyet a debreczeni kereskedői testület tart fenn; e kitünő tanintézetet az 188⁴/₅. iskolai évben a közoktatási m. kir. miniszterium 3500, Debreczen szab. kir. város tek. hatósága 800, a debreczeni kereskedelmi és iparkamara 1000 frttal segélyezte.

Az intézet magába foglalja:

1) a III. évfolyammal bíró kereskedelmi iskolát, melyben 7 tanár működik, kik 103 növendéket tanítottak.

2) az esti tanfolyamot, melyet 32 kereskedő segéd hallgatott.

3) az ismétlő tanfolyamot, vagyis az ugynevezett „vasárnapi ismétlő“ iskolát, mely 3 évi tanfolyammal bíró tanult benne hetenként 6 órán 123 kereskedő gyakornok. Ezek szerint az 188⁴/₅. iskolai évben az intézetben összesen 258 rendes növendék, kereskedő gyakornok és segéd részesült alapos oktatásban.

6. Humanitárius intézetek

Körébe tartoznak, 2 kisdedővoda egy gyermekkert és 2 árvaház.

a) Kisdedővodák.

1) A város kisdedővodájába járt kis gyermek 180, kiket 2 dajka segédlete mellett Stah Ede jó eredménnyel vezetett.

2) A ref. egyház ispátolyi kisdedővodájába járt 110 kisded, kiket 1 dajka segédlete mellett Fodor Sándor elégséges eredménnyel ápolgatott, — kiadás volt =

3) Fröbel-egylet gyermekkertjébe járt 73 gyermek, Rösler Kornél okleveles gyermekkertész, 1 segéd 1 dajka és egy cseléd segédlete mellett jó eredménnyel vezette.

b) Árvaházak.

Kettő volt, nevezetesen:

1) Róm. kath. árvaház, vagy Theresianum, melyben a mult 188⁴/₅. tanévben volt ingyenes árva = 42 és felvételi díjjal fizetett — gyermek, vagyis összesen — 42, kik minden tekintetben kitünő gondozásban s nevelésben részesültek, s közülök a tanköteles gyermekek az elemi fiu- és leányiskolákba részint gymnasiumi, ipar és ismétlő iskolába jártak fel pontosan. Az intézetben rend, pontosság, tisztaság és jó fejelem van. Az összes kiadás volt = 7620 frt s így egy-egy gyermek átlag mintegy 180 frtba került.

2. Nőegyleti árvaház, melyben összesen 14 árva volt az 188⁴/₅. iskolai évben, mindannyian jól ápolattak és neveltettek, közülök a tankötelesek a kis-mester-utczai iskolába jártak tanulni. Az árvaházban a rend, tisztaság és felügyelet jó.

Az árvaház, fentartásár a városi közönség adakozásából befolyt nagy mérvű ruhákon és élelmi szereken kívül (melyek az évi szakségletnek tetemes részét fedezték, ennél fogva a kiadásnak nagy részelett meggazdálkodva) mult 188⁴/₅. tanévben 14 árvagyermek nevelésére készpénzben = 3184 frt 83 kr. adott ki.

Az árvaházban lakó árvákon kívül segélyeztetett még egy tanköteles árva 30 frttal.

7. *Tan- és nevelő-intézetek, tantermek s az azokon működött tanerők számának összesített kimutatása.*

a) Fentebb előadottak szerint mult 188⁴/₅-ik tavében Debreczen sz. kir. városban, ideszámítva az elemi iskolák kiegészítő részét képező 13 ismétlő iskolát is, volt 34 rendes és 33 ismétlő vagyis összesen = 47 iskola, s 5 filantropikus intézet.

b) Az említett tanintézetekben a 2-ik árvaház kivételével volt összesen = 80 tanterem, melyekben 67 rendes és -- segéd tanító s tanítónő, 22 tanár s az iparosok iskolájánál a rajziskolánál 9 segéd, — ezeken kívül 2 kisdedővoda, 2 gyermekkertész, 4 dajka és 1 cseléd — vagy összesen: = 103 egyén foglalkozott a tanítással és neveléssel.

8. *Az iskolába járt 6—12 éves tankötelesek száma.*

A) *R e f o r m á t u s o k*:

7 elemi fiuiskolába járt = 1596.

- 13 elemi leányiskolába járt = 1508.
 összesen = 3194.
- B) Róm. katolikusoknál:
 1 fiúiskolába járt = 224.
 1 leányiskolába járt = 222.
 összesen = 501.
- C) Izr. talmudthóra iskolába járt összesen = 26.
 (kik más helyre kem jártak.)
- D) Ref. leánynevelő intézet 6 alsó osztályába járt összesen = 116.
- E) Kormányilag engedélyezett 2 magán Kormányilag engedélyezett leányiskolába jár összesen = 20.
- F) Debreczen sz. kir. városi Ohat pusztai 2 községi iskolába járt, nevezetesen
 a) telekháziba = 90.
 b) belső ohatiba = 42.
 összesen = 131.

(Folyt. köv.)

HIREK.

== **Meghívás.** A „Csanádmegyei tanító-egylet“ battonyai járásköre f. ev. április 27-én M.-Kovács házában a közs. iskola II-od osztályu tantermében 9 órakor fogja féléves gyűlését megtartani.

A gyűlés tárgyai:

1. Megnyitó-beszéd.
2. Székessy György kevermesi kartárs urnak a legfelsőbb kitüntetés alkalmából üdvözlője a j. kör nevében Spitzer Ignác j. körű jegyző által.
3. „Meggyőződéseim népnevelésünk gyakorlati terén levont tapasztalataim“ felolvasó: Székessy György.
4. „Gyakorlati előadás az egészségügyről“ előadó: Babarczy György m.-kovács házi közs. isk. tanító.
5. „A népóvodáról“ értekező: Főríz Gáspár.
6. „Gyakorl. előad. egysz. és összetett társasági szabályról“ előadó: Fellisz János m.-bánhegyesi közs. isk. tanító.
7. „A természetrajzi oktatás anyaga és módszere“ értekező: Zöld Zoltán kun-ágotai ev. ref. tanító.
8. „Az égtájokról“ gyakorlati tanítás előadó: Ács János m.-bánhegyesi közs. isk. tanító.
9. „Az olvasókönyvek használásának módja,“ értekező: Főríz Gáspár battonyai ev. ref. tanító.
10. „A kézügyességi oktatás célja, anyaga és módszere“ értekező: Fellisz János.
11. „Az ismétlő oktatás, és minő legyen az ism. isk. oktatás könyve falun, minő a városokban“ értekező: Ács János.
12. A jövő j. körű gyűlés helyének, idejének meghatározása is tárgysorozatának megállapítása.

Battonyán, 1886. ápr. 10.

Spitzer Ignác
 j. körű jegyző.

Főríz Gáspár
 j. körű elnök.

== **Jubileum.** Folyó hó 17-én fogja a hmezővásárhelyi ev. ref. tanítói karnek egyik veterán tagja **Asztalos Sándor** tanítói hivataloskodásának 40-dik évét betölteni. Ezalkalommal volt tanítványai, — hivatal társai és több tisztelői, emlék tárgyat nyujtanak át neki. Az ev. ref. tanítói kar részéről üdvözlő beszédet mond Török János tanító társa és régi jó barátja. Este a gazdasági egylet helyiségében társas vacsora leend. Fogadja a jubiléum a mi szívből fakadó szerencse kívánatunkat is.

== **Ujhivatal.** Valahol szóba lett hozva „gyermek menedék házak“ felállítására s ezt az illető város egyik vágya „melegese“ ajánlja, s csodálkozik, hogy nem tudják ezt az ügyet, egyszerűen megoldani oly formán, hogy ha van szőlőpásztor, disznó pásztor, liba pásztor, legyen — gyerek pásztor is. Az ily módon létesített új hivatal méltatásán nem érezzük magunkat illetékeseknek.

== **Zólyom megye tanügyi adata 1885. évről.** Az összes tankötelesek száma volt 18684. iskolába járt összesen 16603. Iskolába nem járt összesen: 1867 gyermek. Iskola volt: állami 6, községi 30, róm. kath. 72. ág. ev. 50, mőzes hitű 1, magán 1, összesen 161. A tanítási nyelv volt: 11 iskolában magyar, 125 iskolában tót-magyar. Tanítók száma volt 207. A magyar nyelvet birta teljesen 135, keveset 52, semmit 20. Iskolába járt az egész tankerületből a tankötelesek 90%-a, a róm. kath. tankötelesek %-a, az ágost. ev. tankötelesek 89%-a, izraelitáknak

02%-a. Egy róm. kath. iskolára esett 98 frt. 70 kr. kiadás: egy ágost. ev. iskolára 212 frt. Egy róm. kath. tanítóra esett 329 frt. 85 kr. átlagos évi fizetés; egy ágost. ev. tanítóra 429 frt. 90 kr. Iskolába nem járt a tankötelesek 10%-a, hiányos iskolázásban részesült 16%-a s így semmi vagy csekély iskolázással bír egy negyedrésze.

== **Tanügyi mizeriák.** Boldogfán (Zalamegyében) gyönyörűséges iskolai állapotok vannak. Egyszerre hárman is tanítanak a felek. iskolában, még pedig egy paraszt ember, egy paraszt menyecske, s egy izraelita polgártárs, ki még a katolikus katekizmust is tanítja a gyermekeknek. Igazán dicső!

== **A kath. püspökök és az orsz. tanítógyűlés.** Az egerben megjelenő „Nepiskolai Tanügyből“ olvassuk: „Ha még eddig nem volt teljes az 1881. és 1883. évken tartott országos tanítói gyűlések kudarcza: teljessé és befejezetté vált az által, hogy a katol. egyház főpásztorai, a nagym. püspöki kar, tanácskozásaikban beható megvitatás, a pro és contra szóló érveknél látogatása mellett kimondották, hogy tekintettel az első és második országos gyűlésű tapasztalatra, és tekintettel a nagym. közoktatási miniszteriumnak a betérjlesztett munkálatok alapján a gyűlés szervezetére vonatkozó határozatára, a katolikus tanítók, kezedék és tanhatóságok nem fognak résztvenni a folyó évben össze hívandó országos tanítói gyűléseken.“ Ehez nem kell magyarázatot és nem akkor ha végig olvassa valaki azon cikket, a melyből az idézetet „kiollóztuk.“ Megemlítjük ezen cikkből, hogy ott Gönczy tanácsos ur ő maga derekas leczkében részesül. — Ránk ez uttal több nem tartozik az egész dologból

== **Kuriózum.** A magyar nyelvi pót-tanfolyamok eredményéről, közvetlen, megbizható forrásokból kevés jutott eddig a nyilvánosság elé; most a Magyar Állam-ban, megszívlelésül a vall. és közokt. miniszter urnak, H. I. közvetlen és okmányokkal támogatott, tehát egészen hiteles tapasztalásból közli a következőket: Az 1880-dik évben Nagy-Léván megtartott magyar nyelvi pót-tanfolyamon részt vett vidékünk több tanítója; a többi között egy, ki a Vág völgyén a legjövendelmezőbb állomások egyikét bírja, s nagyra van vele, hogy ugyanott számos bukott mellett képesítő oklevelet kapott elégséges osztályzattal, legnagyobb megnyugtatására, hogy már tud magyarul. Csodálkozásomra, hogy miként képezhették, előveszi nagy büszkén az ott készített s ereky lye gyanánt gondosan őrizett „elégséges“-re ítélt feladatát, hozt lássam előhaladását, a pót-tanfolyam eredményét. Lássuk hát ana csodabogarat: F e l a d a t. „Miért szükséges Magyarországon tanítónak magyarul tudni?“ „Magyarországon azért a tanítónak magyarul tudni kell, mert a tanító a magyarországi lakó van és mint ugyan épen amazott tudni kell, Ez a nyelv érte azért szükségesséknék idejében ő ez a nyelvben érthetetlen embernek segítségére lehessen. A tanítónak is magyarnyelv tudni kell, mert a magas intézés rendelése ugy nevezik nyelvben a gyermeket tanítani. Hogy a tanító ezen nyelvet érti bizonyít hogy ő a jó hazafi van és a hazáját szereti. Közönséges ez a nyelv tanítónak szükséges van mert a tudós ország lakosnak beszélni többnyire a tanító.“ — Felséges eredménye a nagy-lévai magyarnyelvtani pót-tanfolyamnak! Tekintetbe sem véve, hogy a kérdéses tanító ez is szótár segítségével dolgozta ki s hogy szerzett ismereteinek nagyobb része már elpárologott, tisztelettel kérdem a közokt. miniszter urat; meg volna-e elégedve, ha a kérdéses tanítónak minden tanítványa, mikor az iskolájából kikerült, ennyit tudna? Pedig ha a miniszter urat gyönyörködtetné, szolgálhatnék több ilyenfelével. Ugy látszik, mégis igaza volt Komlóssy képviselő urnak, midőn azt allította, hogy a magyarnyelvi pót-tanfolyamnak nincs értelme.

Szerkesztői üzenet.

J—r L—s urnak Békés. Kijelentem, hogy a mult számban közzétett i—l-nek szóló szerkesztői üzenet önre s a békési tanviszonyokra annyival kevésbbé tartozhatnak, mert ezekre nézve semmit nem tudok. Az üzenet sokkal közelebbre szólt.

V—y J—f urnak. Helyes minden. Kívánsága teljesíthető s a kéziratokra vigyázat lesz fordítva.

K—r F—cz urnak. Dezg. Csak kötelességemet teljesíttem.

T—y P—l urnak. A gyakorlati dolgokat mindég szívesen veszem. A számtanból merített: jó.

A—t J—f urnak. Szives köszönettel veendem a b. ígért teljesítését. A „H u s v é t“ már régen megjelent. A 7-ik számban közöltem. Hogy került ki figyelmét?

Felelős szerkesztő: Szombathy János.
 Kiadótulajdonos Kutasi Imre.